

IDAR KRISTIANSSEN

Idar Kristiansen - dikter og kamerat

HANS KRISTIAN ERIKSEN

Idar Kristiansen (1932-1985) var født i Finnmark, men kom til Kåfjord under flukten fra krigen. Familien evakuerte videre i 1944 da brannkommandoene nådde dit. De kom tilbake dit etter krigen.

HANS KRISTIAN ERIKSEN

I oppvekståra i Kåfjord fikk Idar sterke inntrykk fra natur og folk. Dette gav seg utslag i dikt til heimbygda og til naturen i Nord-Troms. Gode dikt. Han skreiv bl.a. Min sang til Kåfjord som eg meiner er en av de fineste heimbygdsangene vi har.

Det var derfor gledelig at folk i Kåfjord arrangerte minneutstilling og minnekveld for han i 1996, 11 år etter hans død. Noen kåfjordinger har alltid satt pris på Idar sin diktekunst, men han hadde ikke særlig positivt forhold til dagens læstadianisme, og distanserte seg fra dem. Dette gav han uttrykk for spesielt i et intervju som Ellen Pollestad hadde med han i Nordlys sommeren 1984. Men for han (som for mange andre) sto nok bildet av læstadianismen i fortida i et mer forsonlig lys. Mye blir ufarlig i glansen fra fortida. Holdninga hans til folket læstadianerne gir han et positivt uttrykk for i boka Korstog mot Kautokeino (1970).

Kunstmaleren Idar Kristiansen

Eg var en dem som blei bedt om å være med da Idar skulle hedres med ei hel minneuke, utstilling og minnekveld i Olderdalen i 1996. Det følte riktig av meg å gjøre det.

Idar var mye på vandring i sitt liv, en vagabond og en urolig sjel. Han fortalte av og til at han måtte ta seg skrivepause for å male. Bare tilfeldig kom eg til å se et bilde han hadde malt, men så ikke noe stort i det. Det var derfor med spenning eg gikk til utstillinga av Idarmalerier i Olderdalen. Det blei en overraskelse og en positiv opplevelse. Særlig godt syntes eg om hans Munchinspirerte bilder fra seinere år, og spesielt interessant å se religiøse symbol i alle fall i ett motiv. I mange tilfelle lå hans Munchpåvirkning så sterkt i bildet at det begynte å bli etterligning. Men eg hadde sans for motiv fra Idar sine tidligere år, som virket sterkt personlig.

Denne utstillinga viste meg ei ny side ved Idar Kristiansen.

Ungdommelige poetikamerater

Det var vel mye en tilfeldighet som gjorde at eg kom til å ha kontakt med Idar periodevis gjennom hele livet hans - fra vi var 17-18 år til han døde i 1985.

Høsten 1951 kom eg til Tromsø. Eg var blitt 17 år og begynte på lærerskolen. Det var ingen sprenglærd ung mann som troppa opp med totalt 60 ukers folkeskole - og folkehøgskole.

Eg fikk en ny venn den høsten, Idar. Han hadde alt et år bak seg på seminaret. Idar og eg inspirerte nok hverandre både til å lese og skrive. Vi "delte" byen mellom oss, han skreiv i Nordlys og eg i Tromsø, ett og annet dikt, referater og hva det nå var.

Godtemplarungdomslaget og litteraturen

Eg trivdes lite i denne store

byen Tromsø.

Lengta mest heim til Varangervidda. Idar var kjent i Godtemplarungdomslaget i byen. Vi vanka der, avholdsfolk begge to (så lenge det varte). Vi var med og laga program i laget og fikk mange venner. Eg meiner å huske at vi hadde flere litterære utskielser i dette laget, han gløddende opptatt av Herman Wildenwey, og eg hadde min Tor Jonsson-periode, og var helt oppslukt av dikta hans. Det toppa seg i 1951, den høsten han døde.

Men vi måtte gjøre mer enn dette. Vi glei vel ut av miljøet omkring Godtemplarungdomslaget. Den nye lærerskolen kom høsten 1952, og i kjelleren der ba vi inn til litterære kvelder der vi virkelig skulle vise verden - i alle fall seminaristene og skolens lærere - hva litteratur var. Det blei Litteraturringen. Den var snart et stort og aktivt lag. Dit kom også litteraturinteresserte fra byen. Litteraturringen fikk antakelig ei viss betydning for det litterære miljøet. I alle fall kom Idar og eg til å inspirere hverandre. Det kom flere skrive fra Litteraturringen.

Den litterære veien videre

Veiene våre skiltes. Idar reiste ut som pedagog før meg. Sommeren 1956 møttes vi igjen som toller og soldat i Finnmark. Han var sommervikar på tollstasjonen innafor Karasjok, eg soldat på Porsangmoen. Da hadde han si første diktsamling ferdig - Sanger fra en tundra. Eg syntes godt om diktene hans.

Idar Kristiansen.

Året etter kom boka ut på Aschehoug. Fire år etter kom den neste diktsamlinga - Alt du trodde glemt. År gikk, Idar var ute i verden flere steder. Det var eg og, bl.a. som student. Så i 1970 en dag dumpa et tjukt brev ned i postkassen min - med Idar si skrift utenpå. Inni: Korstog mot Kautokeino. Det var uventa og gledelig. Først var det et livstegn, dernest var det et tegn på at han i høg grad var oppegående og hadde dukka djupt ned i Nordkalottens historie og folk, og skreive bok om det.

Det store romanverket 1 1977 tok Idar kontakt med meg: Om eg kunne hjelpe han med et hus på Senja? Han skulle skrive en romankvartett, og hadde samla materiale nok til ei doktoravhandling, sa han.

Han fikk seg hus og skreiv. Det blei begynnelsen til en kvartett, fire romaner med samletittelen Komet og fiskene. Våren 1978 var det første manuset ferdig. Han kom innom ei ukes tid om våren, var glad optimist med manuset til romanen Svanevinger i nord i kofferten.

Vi hadde akkurat da begynt å gi ut Nordnorsk Magasin. Idar var naturlig nok blakk etter en skrivevinter og leverte noveller og dikt til Magasinet. Da var det et av hans fineste naturdikt sto på trykk, Vise ved Mollis som Jack Berntsen satte melodi til. Samtidig satt vi sammen på Senja og arbeidde med gjendiktning av "Kjølnesvisa" til Finnmarksdialekt.

Kulturdebatten omkring "Komet og fiskene"

Romankvartetten Komet og fiskene kom med ett års mellomrom fram til 1981 - Svanevinger i nord (1978) Den salte åkeren (1979), Stiene fører til havet (1980), Guds nåde nordpå (1981).

Han fikk Aschehougprisen for den tredje boka Stiene fører til havet. Da braut helvete laust for han. Spesielt kom amanuensis Nils Magne Knutsen ved Universitetet i Tromsø til å stå sentral i den kritikken som blei satt fram. Noen av oss som sto midt oppe i den nordnorske kulturveksten, så nok på den negative behandlinga av Idar Kristiansen som et utslag av Janteloven. Personlig tolka eg det også slik at det akademiske miljøet i Tromsø var ungt og opptatt av å markere seg og finne sin identitet. Det virka bittert at det var nordnorsk litteratur som skulle slaktes i en periode da det var behov for nordnorsk markering. Men det skal eg ikke komme nærmere inn på her, bare dette: Det gikk sterkt inn på Idar at han fikk negativ omtale, og blei sentrum i en kulturdebatt som fylte mange spalte-meter i Nordlys og noen andre aviser - bl.a. Dagbladet. Men Idar fikk også sterk oppbakking av en del kritikere, og gjennomgangstonen var kanskje denne: Det er dikterens forbanna rett og plikt å dikte historia i en historisk roman - ikke å formidle eksakt historiekunnskap.

(Denne artikkelen blei første gang ført fram som foredrag på markeringsdagene for Idar Kristiansen i Olderdalen i mars 1996).